

Inżynieryjno-techniczny portret miasta, czyli o dziedzictwie kulturowym i o edukowaniu na wystawie „Miasto. Technoczułość” w Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie

DOI: <http://dx.doi.org/10.62875/tk.v4i133.1515>

Katarzyna Zielińska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Instytut Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych

Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie

katarzyna.zielinska@uken.krakow.pl

<https://orcid.org/0000-0002-1661-6761>

Abstrakt:

Celem artykułu jest ukazanie niezwykłości miejsca, jakim jest Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie i jego wystawy stałej *Miasto. Technoczułość*. Opowiadając o historii miejsca czytelnikowi, ukazuje się kompleks unikalnych budowli postindustrialnych, w których stworzono opowieść o mieście i dwunastu dziedzinach inżynierii. Proces tworzenia wystawy zostaje opisany w drugiej części artykułu, co pozwala czytelnikowi zrozumieć znaczenie rozwoju człowieka w mieście i jego centralnym usytuowaniu w tych przemianach. Artykuł ukazuje proces budowania działań edukacyjnych na przestrzeni kilku hal, które umożliwiają tworzenie integracyjnych, innowacyjnych i interdyscyplinarnych wydarzeń. Wyjątkowości wystawie dodaje fakt, iż tu nowoczesność i najnowsze technologie spotykają się z inżynierią i techniką narodów antycznych. To tutaj, w sercu krakowskiego Kazimierza zwiedzający zostaje zaproszony do wyruszenia w „podróż” sentymentalną i pełną wzruszeń. Wystawa to pełna opowieści i obiektów przestrzeni, która ukazuje piękno dziedzictwa techniki i inżynierii, która pozwala na poznanie dziedzictwa kulturowego wielu miast, zwyczajów w nich panujących oraz stylów życia jego mieszkańców. Artykuł to próba zwrócenia uwagi na turystykę kulturową opartą na edukacyjnej wyjątkowości wystawy i niejako zaproszenie do odkrywania historii inżynierii i jej dziejów hala po hali, epoka po epoce.

Słowa kluczowe: wystawa, muzeum, dziedzictwo kulturowe, edukacja muzealna

Wprowadzenie

Niewiele instytucji kultury w Europie i na świecie może poszczycić się tak ciekawą historią miejsca, w którym się znajduje. Siedziba główna Muzeum Inżynierii i Techniki (MIT) mieści się w jednym z zachowanym prawie w całości zespole zajezdni tramwajowej. Miejsce to stanowi świadectwo przemian komunikacji miejskiej w Krakowie – od czasów wprowadzenia tramwaju konnego, poprzez epokę tramwaju elektrycznego wąsko- i normalnotorowego, aż po erę autobusów. Budynki powstawały od końca XIX wieku po początek XX wieku [MIT 2024].

Kompleks zmieniał się wraz z rozwojem komunikacji miejskiej w Krakowie. Powołanie muzeum o profilu technicznym w murach zabytkowych hal dało

z pewnością, rzadką w skali kraju, możliwość podziwiania zabytków techniki w niepowtarzalnej scenerii poprzemysłowej architektury [Golonka, Pochwała 2010, s. 60]. Miejsce to zostało wpisane do rejestru zabytków w 1985 roku. Załącznikiem obecnego muzeum była powstała w 1994 roku w hali tramwaju elektrycznego wąskotorowego z 1901 roku Składnica Taboru Zabytkowego przy MPK Kraków Sp. z o.o. [Kucharski, Kikin 2010, s. 41-47]. W 1998 roku decyzją ówczesnych władz Krakowa zostało powołane Muzeum Inżynierii Miejskiej. Lokalizacja Muzeum w zabytkowej zajezdni umożliwiła stopniową rewaloryzację poszczególnych obiektów kompleksu w kwartale pomiędzy ulicami Gazową i św. Wawrzyńca oraz wyeksponowanie zabudowy cennej ze względu na wartości historyczne i architektoniczne [Wdowiarz-Bilska 2022, s. 99]. Od 11 marca 2022 roku muzeum nosi nazwę Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie. Tematyka placówki jest szersza niż transport zbiorowy [Kołodziejczyk 2018, s. 216], dlatego nowa nazwa znacznie bardziej odnosi się do gromadzonych zbiorów. Muzeum gromadzi obiekty związane z historią techniki, przy czym – pomimo lokalizacji w dawnej zajezdni – nie są to tylko środki komunikacji, ale też różne inne przedmioty związane z przemysłem, przedsiębiorczością i inżynierią miejską ze szczególnym naciskiem na przykłady rozwoju polskiej myśli technicznej [MIT 2024].

W ciągu ostatnich kilku lat Muzeum przeszło gruntowną modernizację. Nastąpiło to w związku z realizacją projektu „Rewaloryzacja zabytkowej siedziby Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie na potrzeby nowoczesnego muzeum nauki i techniki”, finansowanego ze środków unijnych. Projekt obejmował przebudowę i rozbudowę zespołu budynków Muzeum w kompleksie przy ulicy św. Wawrzyńca, konserwację obiektów oraz przygotowanie nowej wystawy stałej. Zespół budynków siedziby Muzeum został odmieniony, unowocześniony i przede wszystkim dzięki pozyskanym funduszom rozbudowany. Celem poprzednich i obecnych dyrektorów było i nadal jest zachowanie unikatowego dziedzictwa przemysłowego, przy jednoczesnym wyeksponowaniu jego walorów historycznych oraz urbanistyczno-architektonicznych.

Artykuł to próba pokazania przemian, jakie przeszło MIT w ostatnich latach. Rekonstrukcja procesu tworzenia wystawy, jej warstw, ma na celu naświetlenie wysiłków pracowników o dbałość w doborze obiektów i w podejściu do edukacji, która pozwala na zrozumienie zasad działania miasta osobom zwiedzającym placówkę w każdym wieku. To opowieść o dziedzictwie kulturowym wielu państwa z zakresu

inżynierii i techniki i o tym, jak przemysłowy szlak kulturowy się zmienił. Artykuł bazuje większości na opracowaniach zastanych i artykułach prasowych, które powstały z okazji otwarcia wystawy.

Od koncepcji do wystawy *Miasto. Technoczulość*

Proces tworzenia wystawy *Miasto. Technoczulość* w MIT trwał kilka lat, wymagał dokładnego przygotowania terenu, na którym miała ona powstać, treści, scenariusza i w finalnej części jej całościowego wytworzenia. W pierwszej fazie należało zabezpieczyć teren, poddać konserwacji obiekty i stworzyć plan działania w trudnym czasie zamknięcia instytucji w czasie pandemii. Równolegle z trwającymi pracami budowlanymi utworzony został Zespół tworzący ekspozycję i opracowujący scenariusz wystawy. Zespół zadbał o dwa główne priorytetowe obszary. Z jednej strony pracowano nad zawartością merytoryczną ekspozycji, a zatem wybrano obiekty, sposób ich udostępnienia zwiedzającym i opracowano towarzyszące im treści, które umożliwiłyby ukazanie muzealnych kolekcji i przedstawienie określonego przesłania. Z drugiej strony kreowano formę ekspozycji. Kuratorom zależało na świadomym zaplanowaniu kompozycji, która w sposób atrakcyjny, a nawet artystyczny (wystawa jako dzieło sztuki) podkreślałaby treść, wyzwalalaby przeżycie estetyczne u osób zwiedzających. Założeniem było związanie treści i formy w jedną, współgrającą całość [Świecimski 1992]. Postawiło to przed kuratorami wystawy problem rozmieszczenia obiektów w przestrzeni, bowiem muzealia, makiety, reprodukcje miały swoje wymiary, potrzebowały odpowiedniego dla siebie miejsca [Mordyński 2015, s. 150]. Muzeum w trakcie realizowania projektu powiększyło swoją przestrzeń ekspozycyjną ponad dwukrotnie. Projekt pozwolił na wybudowanie nowej kondygnacji podziemia pod dziedzińcem, pokazaniu nowego poziomu -1 pod halą D, odsłonięciu podpiwniczenia i przebudowaniu kondygnacji parterów hal D, E i H. Tym samym placówka zyskała większą powierzchnię użytkową przeznaczoną na funkcje wystawiennicze i obsługę zwiedzających (z 3 200 m² do 5 943 m²). Projekt pozwolił na stworzenie nowoczesnych – naziemnych i podziemnych – ciągów komunikacyjnych, tzw. łączników. W efekcie powstał funkcjonalny i logiczny układ zwiedzania wszystkich hal. Jednak, jak można przekonać się, przechodząc pomiędzy kolejnymi halami wystawy, nadal jeszcze pozyskana przestrzeń nie jest wystarczająca do zaprezentowania pozostałych obiektów z kolekcji MIT.

Głównym zadaniem zespołu kuratorskiego było pokazanie, w jaki sposób miasto w przeszłości zaspokajało i współcześnie zaspokaja potrzeby mieszkańców. Zabierając zwiedzającego w „podróż”, zespołowi placówki zależało na podniesieniu jego świadomości, co do znaczenia i roli, jaką odgrywa dziedzictwo techniczne i kulturowe. Pokazanie na wystawie wielu muzealnych obiektów dało i daje szansę osobom zwiedzającym na obcowanie z różnorodnością zabytków techniki. Na wystawie *Miasto. Technoczulość* zwiedzający przekonuje się, że to one stanowiły istotny element dziedzictwa kulturowego i intelektualnego. Odbiorca zdaje sobie sprawę, że są one równoprawne z innymi formami dziedzictwa, wymagają podobnej troski i dbałości, ponieważ i one przemijają.

Wypracowanie scenariusza wystawy poprzedzone było żmudnymi opracowaniami treści, szukaniem odpowiednich fotografii, pozyskiwaniem licencji do materiałów audiowizualnych. To wszystko pozwoliło na odsłonięcie niedostrzeganej dla mieszkańców tkanki miejskiej, pokazanie jak miasto „działa”, ale też podniesienie świadomości względem powszechności dziedzictwa technicznego i konieczności podejmowania działań na rzecz jego zachowania.

Skupiając uwagę na obiektach znajdujących się na wystawie, można wyróżnić dwie grupy. Pierwsza z nich pozwala na zaprezentowanie tych artefaktów, które są świadkami historycznych przemian. Ich unikatowy charakter, stan zachowania i wciągająca historia związana z człowiekiem i miastem spowodowały, że znalazły się w przestrzeniach wystawy. Wiele z prezentowanych na wystawie obiektów to jedyne zachowane egzemplarze, których przygotowanie do prezentacji wymagało znacznych nakładów finansowych i czasowych. W tym miejscu warto wymienić kilka z nich m.in.: samochód polski Fiat 508, drewniana pralka klepkowa Miele, lodówka Electrolux do zabudowy z lat 20. XX wieku, maszyna do pisania dla niewidzących Picht komputer Odra 1305 (na wystawie prezentowana jest tylko jednostka centralna, blok pamięci taśmowej oraz terminal sterujący), czy prawdopodobnie jedyny zachowany egzemplarz minikomputera PSPD 90 rodzimej, krakowskiej produkcji [Mrowiec 2023].

Druga grupa obiektów to całe systemy instalacji różnych sieci, które unowocześniano, przebudowywano i które podlegały zwykle po jakimś czasie wymianie. Gdy już uznawane zostały za zużyte bardzo często były one zastępowane przez elementy nowsze bądź stanowiące kolejny etap rozwoju danego urządzenia. Dla zespołu kuratorskiego i Działu Konserwacji te obiekty stanowiły nieocenione świadectwo rozwoju myśli technicznej i rozwiązań inżynierskich, dlatego znalazły

swoje miejsce na wystawie. Obiekty, które można zobaczyć, zwiedzając wystawę, to m.in.: gazomierze, lampy uliczne, liczniki energii elektrycznej, czy żarówki z końca XIX wieku (z żarnikiem z włókna węglowego).

Obiekty, pozyskane licencje, wypożyczenia i depozyty, następnie treści pozwoliły na rozmieszczenie w każdej hali wystawowej znacznej liczby „świadków technicznej historii rozwoju miasta”. Zespół miał świadomość tego, że opowieść o rozwoju miasta, z tyloma obiektami jest długą „podróżą”, do której trzeba będzie zachęcić zwiedzającego. Dlatego niemal równocześnie pracowano nad przygotowaniem treści do audioprzewodnika, którego zadaniem będzie poprowadzenie zwiedzającego po wybranej ścieżce. By opowieść nie była zbyt nużąca, wystawa *Miasto. Technoczułość* została podzielona na siedem części, które w ujęciu chronologicznym przedstawiają znaczące etapy rozwoju inżynierii miejskiej. Zwiedzający zaczyna swoją „podróż” w przestrzeni nazwanej początki (starożytność; 2000 p.n.e.-950), następna to miasto przednowoczesne (951-1760), pierwsza rewolucja przemysłowa (1761-1870), druga rewolucja przemysłowa (1871-1914), ku współczesności (1915-1949), powojenna modernizacja (1950-1989) i ostatnia nazwana transformacje (1990-2020). Warto zaznaczyć, że „epoki” wydzielone zostały datami, ale nie są one *stricte* datami początku i końca epok historycznych. Zespół kuratorski przyjął je, aby uwidocznić dynamikę rozwoju inżynierii miejskiej i związane z nią zmiany w relacji człowiek-miasto. Ponadto, aby ułatwić zwiedzanie, na wystawie pojawiły się węzły narracyjne, które pozwalają zwiedzającemu usystematyzować wiedzę na temat tego, co już zobaczył, czego doświadczył. Węzły te stały się wprowadzeniem do kolejnych epok i dalszej ścieżki zwiedzania.

Przekraczając próg pierwszej hali zwiedzający dowiaduje się, że od tego momentu będzie prowadzony po historii dwunastu dziedzin inżynieryjnych. Pozwoliło to na uporządkowanie poszczególnych wątków we wzajemnie powiązane ścieżki tematyczne. Jedne z nich bardziej odpowiadają „twardej” inżynierii; drugie, są bardziej umowne [Bochenek 2023]. Na ścianach wystawy i na zabudowie pojawiają się symbole takich dziedzin jak: architektura i budownictwo, bezpieczeństwo, hydrotechnika, mobilność, handel i przemysł, zdrowie publiczne, komunikowanie się, urbanistyka, ciepłownictwo, gazownictwo, energetyka oraz środowisko. Każda z nich osobno ważna, ale z perspektywy wystawy pokazanie ich powiązań, połączeń, współistnienia, niekiedy także nawet wzajemnego wypierania pozwoliło zespołowi kuratorskiemu na dogłębsze zaprezentowanie zagadnień związanych z ewolucją miast i procesem

przemian ich funkcji na przestrzeni wieków. Taki sposób opowiadania o dziedzictwie i jego historii pozwolił nie tylko poznać działanie, zasięg i historię poszczególnych sieci miejskich, ale też przełomowe wynalazki, najważniejsze osiągnięcia i rozwiązania inżynierii miejskiej.

Na zwiedzającego, który zakupił bilet, już w pierwszej hali czekają urządzenia interaktywne. Zespół kuratorski nazwał je doświadczeniami kluczowymi, bo to one mają zwrócić uwagę osób zwiedzających na ich fenomen i tworzą ścieżkę narracji po epoce. Zgodnie z pomysłem i założeniami tworzenia wystawy właśnie te miejsca stanowią główny plan, dodatkowe treści odpowiadają wybranym w danej epoce dziedzinom inżynierii miejskiej, dopełniając je. Zwiedzający ma już w pierwszej hali szansę na pełne zrozumienie wybranego zagadnienia. Zespół zdecydował, że w taki sposób umiejscowienia doświadczeń kluczowych w każdej hali zwiedzający otrzymuje dawkę uporządkowanego materiału merytorycznego. Wprowadzana jest hierarchizacja i dla ułatwienia odbioru wystawy oprowadzenie po trzech planach. Na pierwszym, w każdej z hal umieszczono najważniejsze zjawiska, na drugim – istotne, ale mniej przełomowe czy mniej charakterystyczne zagadnienia; na trzecim – informacje uzupełniające z mniej oczywistych dla danej epoki obszarów inżynierii miejskiej, jednak z pewnych względów (np. kulturowych, społecznych) godnych odnotowania w narracji wystawy. Zwiedzający w pewnym sensie sam może zdecydować, na którym planie najbardziej chce się skupić i które informacje i obiekty są dla niego najważniejsze.

Wystawa *Miasto. Technoczułość*, jak podkreśla Olga Jaros, pełnomocniczka dyrektora ds. merytorycznych MIT, „jest wystawą bardzo złożoną i bogatą, która będzie wywoływała spore emocje i wzruszenie” [Jaros 2023]. Odbiorcą wystawy zostali wybrani młodzi ludzie, ale mnogość ścieżek powoduje, że wystawa jest dla każdego i co ważne nie do jednorazowego przejścia. Na wystawę *Miasto. Technoczułość* najlepiej zarezerwować kilka godzin. Każda kolejna wizyta to szansa na skupieniu się na jednej dziedzinie, na jednym doświadczeniu kluczowym. Co jest ogromnie ważne MIT, od otwarcia wystawy, stał się ważnym punktem na mapie technicznych muzeów i na szlakach turystyki kulturowego dziedzictwa technicznego w całej Polsce i Europie.

Zwiedzam, więc jestem – ścieżki edukacyjne na wystawie *Miasto. Technoczułość*

Muzeum obecnie bardzo często porównywane jest do centrum nauki, gdzie każdy doświadcza i poprzez obcowanie z urządzeniem uczy się jego obsługi. Zbieg

okoliczności powoduje, że muzeum i jego nowa wystawa staje się miejscem, które znakomicie wpisuje się w fenomen „[...] «umuzealniania świata» bądź takiego rodzaju zjawisk jak *edu-* czy *infotainment*” [Fenech 2003, s. 46-51], gdzie muzeum występuje jako miejsce edukacji kulturalnej i edukacji dla przyszłości. Wystawa *Miasto. Technoczułość* jest miejscem, gdzie odkrywamy miasto dziedzina po dziedzinie, gdzie dla każdej grupy odbiorców możemy wybrać ścieżkę zwiedzania, tak, by ta jego „podróż” była pełna i stale utrzymująca uwagę. Dlatego w programie edukacyjnym znalazło się wiele tematów lekcji muzealnych, wiele opcji zwiedzania z przewodnikiem czy oprowadzań dostępnych.

George E. Hein interpretuje muzeum jako wehikuł edukacji *sensu largo*. Stworzył on matrycę swoich rozważań, gdzie oś X to *conituum* sposób nabywania wiedzy, a oś Y wskazuje *continuum* sposobów teoretyzowania na temat samej wiedzy [Hein 1998, s. 4-40]. W efekcie prowadzonych badań nałożył on na siebie osie dwóch przeciwstawnych teorii wiedzy i dwóch przeciwstawnych teorii uczenia się [Karczewski 2015, s. 25-30]. Taki zabieg pozwolił mu na wyodrębnienie 4 typów muzeów. Są to: muzea dydaktyczne, muzea behawioralne, muzea odkrywcze i muzea konstruktywistyczne. Podział Heina funkcjonuje niezależnie od funkcjonalno-poznawczej typologii muzeów [Folga-Januszewska 2015, s. 103-115].

Skoro według ustawy głównym oddziaływaniem muzeum jako instytucji jest wystawa [Ustawa o muzeach, 1997], to jaki typ prezentuje MIT i wystawa *Miasto. Technoczułość*? Dokonując analizy i obserwując zwiedzających MIT, wystawa realizuje w pewnym stopniu wszystkie strategie stworzone przez Heina, ale żadnej w 100%. Prowadząc działania edukacyjne, nie waloryzujemy konkretnego typu muzeum jako instytucji *sensu largo*. Prowadzimy zwiedzającego tak, by uczyć go pewnego porządku, linearnie przedstawiać dane zagadnienia, bodźcujemy go do samodzielnego poznawania przedmiotu wystawy, inspirujemy do własnej interpretacji przedmiotu wystawy, ale też i stale uzupełniamy ekspozycję nowymi obiektami, które angażują codzienne doświadczenie. Dlatego tym trudniej było opracować stały kanon lekcji muzealnych i oprowadzań, tak by wszystkie komponenty zachować i podjąć do edukowania w MIT inkluzywnie i holistycznie.

Drugie, co wyróżnia działania edukacyjne prowadzone na tak złożonej wystawie to działanie na polu szerokiego interpretowania dziedzictwa. Mieczysław Borusiewicz, powołał się na słowa Freemana Tildena (1883-1980), opisując interpretację jako „działanie edukacyjne, mające na celu ujawnienie znaczeń i związków przy

wykorzystaniu oryginalnych obiektów, raczej przez bezpośrednie doświadczenie (*firsthand experience*) i ilustracyjność niż przez zwykłe przekazanie informacji o faktach” [Borusewicz 2012, s. 111]. W publikacji *Interpretacja dziedzictwa* (*Interpreting Our Heritage*) [Tilden 2019] Tilden wskazał sześć podstawowych, uniwersalnych zasad interpretacji. Reguły te wciąż pozostają fundamentem w pracy z dziedzictwem naturalnym i kulturowym [Wacłęga 2012]. Opierając się na myśli Tildena, tworząc nowe tematy lekcji i oprowadzań, w MIT starano się zająć interpretacją dziedzictwa technicznego i inżynieryjnego. Niejednokrotnie wymagało to od zespołu opracowywania własnych metod, prowadzących do głębszego poznania danego tematu, analizy i syntezy treści, przygotowania go tak, by móc stworzyć wciągającą narrację oprowadzania czy lekcji muzealnych.

Prace nad dedykowanym wystawie programem edukacyjnym trwały nieprzerwanie przez prawie sześć miesięcy. Jeszcze na długo przed otwarciem, Dział Edukacji i Obsługi Wystaw (DEW), analizując scenariusz, wybrał „edukacyjne kamienie milowe” wystawy. Dodał do tego czas potrzebny na przeanalizowanie podstaw programowych i najnowszych trendów w edukacji, tworząc bazę kilku tematów. Zależało nam na tym, by zwiedzający – w każdym wieku – od dzieci poprzez młodzież, seniorów, rodziny, osoby z niepełnosprawnościami czy grupy szkolne – znaleźli w MIT przestrzeń do realizowania swoich zainteresowań i pasji w maksymalnie komfortowych warunkach, w kontakcie z zabytkami techniki [Rokosz 2012, s. 21] i zbiorami inżynieryjno-technicznymi.

W przypadku grup zorganizowanych tematy podzielone zostały na grupy wiekowe. Wyróżniono: grupy przedszkolne, grupy z klas 1-3, grupy z klas 4-8 i grupy młodzieży licealnej. To dla nich przygotowano bloki złożone z trzech, czterech tematów lekcji, które prowadziliśmy na wystawie, umożliwiając kontakt z obiektem w jego „naturalnym”, wystawowym środowisku. Działania interaktywne z replikami i specjalnie stworzonymi modelami z Strefie Lab można wykorzystać do opowiadania o rozwoju myśli technicznej holistycznie, wychodząc od jednostki układu SI, a skończywszy na urządzeniu czy modelu. Drugim ważnym elementem edukacyjnym są oprowadzania tzw. dziedzinowe, które pozwalają na wejście w głąb jednej lub dwóch dziedzin. Warto w tym miejscu dodać, że dziedzinowość i jedna trasa opowiadająca treściom związanym z komunikacją pozwoliła na przygotowanie dedykowanego dostępnościowego oprowadzania dla osób ze specjalnymi potrzebami. Oprowadzania te przygotowano, bazując na pięciu obszarach: rozumiem, widzę, czuję, słyszę

i poruszam się. Każdy obszar został potraktowany oddzielnie, z wielką dbałością i starannością bazowano na tych samych obiektach i tym samym scenariuszu. Obecnie po kilku testach oprowadzania te realizowane są, włączając do edukacji muzealnej osoby z różnymi dysfunkcjami, co ma dla pracowników MIT ogromne znaczenie.

Kontakty ze szkołami, stowarzyszeniami, warsztatami terapii zajęciowej, stale zmieniającą się młodzieżą, stawiają przed muzealnikami, ale i samymi nauczycielami zadania nieustannej gotowości do zmiany i rozwoju form przekazywania wiedzy, do kształtowania postaw otwartych i tolerancyjnych. Wymaga też od obu stron wzajemnej informacji: ze strony szkoły o zmieniających się podstawach programowych, natomiast ze strony muzeów o stale uaktualnianej ofercie [Haczewska 2002, s. 34].

Podsumowanie

Najnowsza wystawa stała *Miasto. Technoczulość* została otwarta dla zwiedzających 30 marca 2023 roku i od tego momentu można też mówić o nowym rozdziale historii instytucji miasta Krakowa. Na przestrzeni ponad 20 miesięcy wystawę odwiedziło ponad 100 tys. zwiedzających i odbyło się ponad 1 000 wydarzeń o charakterze edukacyjno-kulturalnym. Opracowany plan działań edukacyjnych pozwala na ukazanie historii miasta, inżynierii i techniki. Kuratorzy wystawy za kluczową uznali perspektywę antropologiczną, to jest usytuowanie w centrum uwagi człowieka jako użytkownika infrastruktury miejskiej. Czynniki ludzkie pozwalają nie tylko na kontekstową i społeczną analizę rozwoju techniki, czy poszczególnych sieci miejskich, ale przede wszystkim umożliwia spójną prezentację poziomu złożoności funkcjonowania miasta i jego oddziaływania na ludzi [Krakow.pl 2024].

Największym wyróżnieniem dla kuratorów wystawy i wszystkich zaangażowanych w jej tworzenie było przyznanie najwyższego wyróżnienia muzealniczego w prestiżowym konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku 2023 Sybilla w kategorii „Nowe i zmodernizowane wystawy stałe”. Czy można chcieć piękniejszego uwieńczenia kilku lat żmudnej pracy muzealnika i edukatora? Stworzenie takiej wystawy z innowacyjnym programem edukacyjnym to marzenie każdego. Kończąc, wypada każdego czytelnika zaprosić do odwiedzenia MIT i spędzenia kilku godzin, wędrując meandrami zabudów i odkrywając kolejne niezwykle obszary wystawy *Miasto. Technoczulość*.

Bibliografia:

- Borusiewicz M., 2012, *Nauka czy rozrywka? Nowa muzeologia w europejskich definicjach muzeum*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków, Seria: Muzeologia, t. 4
- Fenech M., 2003, *City museums & park museums*, „Art Education”, Vol. 56, No. 1, s. 46-54
- Folga-Januszewska D., 2015, *Muzeum: fenomeny i problemy*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas” – Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Kraków–Warszawa, Seria: Muzeologia, t. 10
- Golonka M., Pochwała S., 2010, *Rewaloryzacja i adaptacja zajezdni na cele muzealne w ramach projektu „Kwartal św. Wawrzyńca - budowa centrum kulturowego na krakowskim Kazimierzu”*, „Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”, z. 3, s. 58-70
- Haczewska B., 2002, *Rola muzeów w edukacji*, [w:] W. Kawiorski i in. (red.), *Edukacja w muzeum. Materiały z seminarium „Polacy i Słowacy – przygraniczni przyjaciele. Wspólne karpackie dziedzictwo kulturowe”*, Nowy Sącz, 9-10 grudnia 2002 r., Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, Nowy Sącz, s. 29-34
- Hein G. E., 1998, *Learning in the Museum*, Routledge, London
- Karczewski L., 2015, *Konstruowanie edukacji. Uwagi po szkoleniu Edukacja w muzeum sztuki współczesnej*, [w:] J. Grzonkowska (red.), *ABC edukacji w muzeum, Muzea sztuki współczesnej, rezydencjonalne, wielodziałowe i interdyscyplinarne, 2015*, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Warszawa, s. 24-35, Szkolenia Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, t. 8
- Kołodziejczyk K., 2018, *Potencjał polskich miast pod względem zabytkowych tramwajów i ich wykorzystanie w turystyce*, „Ekonomiczne Problemy Turystyki”, nr 2, s. 209-224, <http://dx.doi.org/10.18276/ept.2018.2.42-20>
- Kucharski J., Kikin A., 2010, *Działania na rzecz ochrony historycznego taboru tramwajowego w Krakowie*, „Biuletyn Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie”, z. 3, s. 41-47
- Mordyński K., 2015, *Percepcja wystawy a kształtowanie przestrzeni wystawienniczej*, „Muzealnictwo”, Vol. 56, s. 142-151, DOI:10.5604/04641086.1164408
- Rokosz K., 2012, *Program edukacyjny*, [w:] M. Rogowski, J. Grzonkowska (red.), *ABC organizacji wystaw czasowych w muzeach*, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Warszawa, s. 21-28, Szkolenia Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, t. 1
- Świecimski J., 1992, *Wystawy muzealne*, t. 1: *Studium z estetyki wystaw*, Wydawnictwo Jan Kajetan Młynarski, Kraków
- Tilden F., 2019, *Interpretacja dziedzictwa*, przeł. A. Wilga, Centrum Turystyki Kulturowej Trakt, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Poznań–Warszawa
- Ustawa o muzeach z 21 listopada 1996 roku, Dz. U. 1997 Nr 5 poz. 24
- Wdowiarz-Bilska M., 2022, *Rewaloryzacja zajezdni tramwajowej a kształtowanie przestrzeni publicznej w ciągu ulicy św. Wawrzyńca w Krakowie. Wybrane fragment // Tramway Depot Complex Restoration and Shaping the Public Space along św. Wawrzyńca Street in Cracow: Selected Fragments*, „Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”, nr 71, s. 94-106, DOI:10.48234/WK71TRAMWAY

Źródła internetowe:

- Bochenek W., 2023, *Technika, a nie technicy. Co nowego w Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie?*, „Architektura i Biznes”, 28.11, [online:] <https://www.architekturaibiznes.pl/muzeum-inzynierii-i-techniki-krakow,30920.html>, dostęp: 10.08.2024
- Jaros O., 2023, *Zaskakująca strona Krakowa. Jak powstawała wystawa „Miasto. Technoczułość”*, rozm. M. Gruszecka, „Gazeta Wyborcza”, 3.04, [online:] https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,29600706,muzeum-inzynierii-i-techniki-nowa-wystawa-miasto-technoczulosc.html?gad_source=1&gbraid=oAAAAADHmirA55bY4GswV-JVwUiX4AAI9U&gclid=CjoKCQjwwuG1BhCnARIsAFWBUC1ADjbQ21WdHfVM1H1lUgrB--Sl7butzTmDRGTdFgeLM_DLJQb4_a0aApKDEALw_wcB, dostęp: 10.08.2024
- Kraków.pl, 2024, *Muzeum Inżynierii i Techniki nagrodzone w najważniejszym muzealnym konkursie*, 24.05, [online:] https://www.krakow.pl/aktualnosci/283273,33,komunikat,muzeum_inzynierii_i_tekniki_nagrodzone_w_najwazniejszym_muzealnym_konkursie.html, dostęp: 11.08.2024
- MIT, 2024, *Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie*, [online:] <https://www.mit.krakow.pl>, dostęp: 8.08.2024
- Mrowiec M., 2023, *Kraków. Nowa wystawa stała Muzeum Inżynierii i Techniki „Miasto. Technoczułość”. 600 zabytków, przełomowe wynalazki*, „Gazeta Krakowska”, 25.03, [online:] <https://gazetakrakowska.pl/krakow-nowa-wystawa-stala-muzeum-inzynierii-i-techniki-miasto-technoczulosc-600-zabytkow-przelomowe-wynalazki/ar/c1-17391359>, dostęp: 10.08.2024
- Waciega S., 2012, *Freeman Tilden i jego reguły interpretacji dziedzictwa*, Małopolski Instytut Kultury, 20.03, [online:] muzeoblog.mik.krakow.pl/2012/03/20/tilden/index.html, dostęp: 9.08.2024

An engineering-technological portrait of the city based on cultural heritage and education in the exhibition “City. Technosensitivity” exhibition at the Museum of Engineering and Technology in Kraków

Abstract:

The aim of the article is to show the uniqueness of the Museum of Engineering and Technology in Kraków (MIT) and its permanent exhibition *City. Technosensitivity*. Telling about the history of the place, the reader is presented with a complex of unique post-industrial buildings in which a story about the city and twelve fields of engineering was created. The process of creating the exhibition is described in the second part of the article, which allows the reader to understand the importance of human development in the city and its central location in these changes. The article shows the process of building educational activities in several halls, which enable the creation of integrative, innovative and interdisciplinary events. What makes the exhibition unique is the fact that here modernity and the latest technologies meet the engineering and technology of ancient nations. It is here, in the heart of Kraków's Kazimierz, that the visitor is invited to embark on a sentimental and emotional journey. The exhibition is a space full of stories and objects that shows the beauty of the heritage of technology and engineering, which allows you to learn about the cultural heritage of many cities, the customs prevailing in them and the lifestyles of their inhabitants. The article is an attempt to draw attention to cultural tourism based on the educational uniqueness of the exhibition and, as it were, an invitation to discover the history of engineering and its history, hall by hall, era by era.

Keywords: exhibition, museum, cultural heritage, museum education